

ROZVAHA – STRUKTURA, OBSAH, VÝZNAM PRO UŽIVATELE. ANALÝZA MAJETKOVÉ STRUKTURY. OPTIMÁLNÍ KAPITÁLOVÁ STRUKTURA

4.1 Podstata podvojného účetnictví.

4.2 Rozvaha, její funkce a druhy.

4.3 Obsah a uspořádání položek rozvahy, formát rozvahy.

4.4 Přístupy podle směrnic EU, podle IAS/IFRS.

4.5 Optimální kapitálová struktura

4.1 PODSTATA PODVOJNÉHO ÚČETNICTVÍ

V okamžiku, kdy se rozhodne určitý subjekt podnikat, mohou nastat různé situace, v nichž se v daném okamžiku z hlediska ekonomického nachází:

- **Subjekt vlastní potřebné peněžní prostředky** – k dispozici jsou peněžní prostředky, které patří do vlastnictví subjektu, byly tam vloženy při jeho vzniku, financování je tedy zajištěno z vlastních zdrojů.
- **Subjekt vlastní část peněžních prostředků a movitou věc (např. počítač)** – k dispozici je více druhů majetku, v daném případě peněžní prostředky a počítač, v praxi si lze představit další druhy (formy) majetku. Při vzniku byly vloženy do podnikání. Veškerý tento majetek patří

subjektu, je to jeho vlastnictví, tzn. jedná se o financování z vlastních zdrojů

- **Subjekt vlastní peněžní prostředky, počítač, na nákup nemovitosti neměl dostatek vlastních prostředků, od banky získal bankovní úvěr** - k dispozici je více druhů majetku, a to konkrétně peněžní prostředky a počítač. Při vzniku byly vloženy do podnikání. Veškerý tento majetek patří subjektu, je to jeho vlastnictví, tzn. jedná se o financování z vlastních zdrojů. Na to, aby mohl subjekt financovat nákup nemovitosti potřebné pro své podnikatelské aktivity, však nemá dostatek vlastních peněžních prostředků, a proto si vyžádal úvěr od banky, ze kterého byla nemovitost zaplácena, tzn. získal ji z cizích zdrojů, dluží bance.

Na majetek lze pohlížet ze dvou hledisek:

AKTIVA PODNIKU => Druh majetku, jeho forma; podle formy, podoby, v jaké se vyskytuje. Je dána informace o tom, jaký druh majetku, co konkrétně je k dispozici (peníze, nemovitost, počítače, stroje, zásoby...)

PASIVA PODNIKU => podle toho, komu patří, kdo jej vlastní, či byl zdroj financování, zda jde o zdroj vlastní (vklad podnikatele do podnikání), nebo o zdroj cizí (úvěr od banky, dodavatelské úvěry).

Podstatou podvojného účetnictví tedy je dvojitý pohled na majetek. Výstupem je uspořádání majetku účetní jednotky do přehledného účetního výkazu (rozvahy-bilance), k určitému datu (rozvahový den), a to z hlediska

jeho druhů (aktiva) a zároveň z hlediska zdrojů financování (pasiva). Protože se jedná o rozřídění téhož majetku podle dvou různých kritérií, výsledkem je tzv. bilanční rovnice, kdy aktiva se musí rovnat pasivům.

4.2 ROZVAHA, JEJÍ FUNKCE A DRUHY

Rozvaha

Účetní výkaz, v němž je majetek uspořádán k určitému okamžiku, tj. k rozvahovému dni podle druhů (aktiva) a podle zdrojů krytí, financování (pasiva). V rozvaze se vyskytuje stav majetku účetní jednotky (podnikatele) k rozvahovému dni v uspořádání podle dvojího kritéria.

Funkce rozvahy

Podávat přehled o stavu majetku účetní jednotky k určitému datu ve srozumitelném a přehledném uspořádání, čímž její uživatelé mohou získat informace o finanční situaci účetní jednotky.

Druhy rozvahy

- Zahajovací rozvaha – sestavuje se na počátku zahájení činnosti účetní jednotky, představuje tedy uspořádaný přehled majetku ke dni vzniku účetní jednotky. Ten je většinou definován právním předpisem a je dán dnem zapsání účetní jednotky do povinného registru (OR)
- Řádná rozvaha – sestavuje se pravidelně, k okamžiku řádné účetní závěrky (31.12 nebo k poslednímu dni hospodářského roku).
- Mimořádná rozvaha – sestavuje se tehdy, když je potřeba vykázat přehled majetku k jinému

okamžiku => vstup účetní jednotky do likvidace...

- Konečná rozvaha – v případech, kdy účetní jednotka končí se svojí činností

OBSAH A USPOŘÁDÁNÍ POLOŽEK ROZVAHY

V rozvaze jsou přehledně setříděná aktiva a pasiva i určitému okamžiku – rozvahový den.

V závislosti na tom, jak podrobně budeme členit majetek podle obou dvou kritérií, bude stanoven rozsah rozvahy.

Aktiva

Za aktivum, které vyjadřuje formu, druh majetku, lze pro účely účetnictví majetek uznat tehdy, jestliže:

1. je kontrolován, ovládán účetní jednotkou (tj. účetní jednotka jej vlastní, má právo s ním nakládat, využívat jej ke své činnosti) jako výsledek dřívějších činností
2. lze jej spolehlivě a reálně ocenit a na základě toho o něm účtovat
3. představuje právo nebo jiný přístup k budoucím ekonomickým užitkům

Z pohledu, jak dlouho účetní jednotka drží, používá, disponuje konkrétní majetkovou položkou, se rozlišuje:

1. **dlouhodobý majetek (stálá, fixní aktiva)** – účetní jednotka ho drží, používá, disponuje s ním po dobu delší než jeden rok (některé systémy vážou dobu, po kterou účetní jednotka majetek

drží, používá, disponuje s ním na délku výrobního cyklu, je-li tato doba delší než jeden výrobní cyklus, jedná se o majetek dlouhodobý)

2. **krátkodobý majetek** (oběžná, běžná aktiva) – účetní jednotka ho drží, používá, disponuje s ním po dobu kratší než jeden rok (nebo dobu kratší než jeden výrobní cyklus).

Členění aktiv

Obecně se člení aktiva na tyto základní skupiny a položky:

Dlouhodobý majetek (stálá aktiva)

Dlouhodobý nehmotný majetek

Dlouhodobý hmotný majetek

Dlouhodobý finanční majetek

Oběžná aktiva

Zásoby

Pohledávky

Krátkodobý finanční majetek

Přechodné účty aktiv

Pasiva

Pasiva, která zobrazují členění majetku uznaného za aktiva z pohledu vlastnictví, se člení na vlastní zdroje a cizí zdroje. Označují se též jako vlastní a cizí kapitál.

Vlastní zdroje

Základní kapitál

Fondy (kapitálové, ze zisku)

Zisk (výsledek zhodnocení majetku účetní jednotkou)

Cizí zdroje

Závazky

- dlouhodobé – se splatností delší než jeden rok (bankovní úvěry, výpomoci...)
- krátkodobé – se splatností kratší než jeden rok (závazky vůči dodavatelům, zaměstnancům, státu, bankám)

Rezervy

Přechodné účty pasiv

Formát rozvahy

Rozvaha je uspořádaný přehled aktiv a pasiv v určitém ocenění k určitému okamžiku. Rozvaha informuje o stavu a složení majetku ze dvou pohledů – z pohledu formy, druhů majetku (aktiva) a z pohledu vlastnictví, zdroje krytí (pasiva).

Den, k němuž se rozvaha sestavuje, je rozvahový den. Řádná rozvaha se sestavuje pravidelně k poslednímu dni účetního období. Pokud je jím kalendářní rok, pak k 31.12. V případě hospodářského roku se jedná o poslední den jiného měsíce než prosince s tím, že pravidelné, běžné období je dvanáct bezprostředně po sobě jdoucích měsíců.

Jednotlivé položky aktiv a pasiv v rozvaze označujeme jako rozvahové položky a peněžní částky u jednotlivých položek jako rozvahové stavy.

1. horizontální formát rozvahy = lze ho vyjádřit rovnicí aktiva = pasiva; předností této formy

rozvahy je rychlá informace o velikosti podniku, protože je přímo vyjádřená bilanční suma (úhrn aktiv a úhrn pasiv). Tuto informaci však musíme chápat jako orientační, protože rozvaha není výkazem reálných hodnot. (kontinentální pojetí, používá se v ČR)

2. vertikální formát rozvahy = lze ho vyjádřit rovnicí $\text{aktiva} - \text{závazky} = \text{vlastní kapitál}$. Tato varianta zdůrazňuje pohled vlastníků, jejich podíl na financování majetku podniku. Na základě takto uspořádaných položek v rozvaze se dá vyjádřit tzv. čistý pracovní kapitál, který je důležitým údajem při prokazování likvidity podniku. (UK)

4.4 PŘÍSTUPY PODLE SMĚRNIC EU, PODLE IAS/IFRS

odlišnosti v definicích:

- **aktivum** – zdroj řízený podnikem (např. podnik určuje kapacitu a využití výrobního zařízení, jehož existence je výsledkem minulých skutečností (minulou skutečností je např. kupní smlouva na pořízení aktiva) a který je nositelem budoucího ekonomického prospěchu (např. inkasované peněžní prostředky na prodej výrobků) => na rozdíl od definice aktiv dle ČÚS se do aktiv dle směrnic EU zařazuje i majetek, který účetní jednotka nevlastní (např. majetek pořizovaný na leasing)
- **závazek** – současná povinnost podniku (závazek vykázaný v rozvaze představuje povinnost

podniku uhradit dlužnou částku), která vznikla na základě minulých skutečností (vykázání závazku předchází například dodání zboží nebo služeb) a od jehož vypořádání se očekává, že způsobí odtok zdrojů jako ekonomického prospěchu (úhrada závazku odčerpá peněžní prostředky podniku)

- **vlastní kapitál** – zbývající podíl aktiv podniku po odečtení všech jeho závazků. Tato definice vychází z bilanční rovnice, kdy suma aktiv se rovná součtu závazků a vlastního kapitálu.

Rozvaha (výkaz o finanční situaci) dle směrnic EU ((IAS/IFRS)

Podnik ve své rozvaze uvádí aktiva a závazky členěné na krátkodobé a dlouhodobé, s výjimkou případů, kdy je členění aktiv a závazků podle jejich likvidity spolehlivé a relevantní.

Částky aktiv a závazků jsou v rozvaze uvedeny odděleně podle splatnosti na:

- částky realizovatelné nebo splatné za méně než 12 měsíců od rozvahového dne, a
- částky realizovatelné nebo splatné za více než 12 měsíců od rozvahového dne

Aktivum by mělo být klasifikováno jako krátkodobé, když:

- se očekává, že bude realizováno, nebo je drženo na prodej nebo spotřebu v normálním běhu provozního cyklu
- je drženo zejména za účelem obchodování s ním
- očekává se, že bude realizováno do 12 měsíců od rozvahového dne

- je hotovostní nebo peněžním ekvivalentem, jehož použití není omezeno na doby delší než 12 měsíců od rozvahového dne.

Všechna ostatní aktiva by měla být klasifikována jako dlouhodobá – budovy, pozemky, movité věci, nehmotný majetek, náklady na výzkum a vývoj

Závazek by měl být klasifikován jako krátkodobý, když:

- se očekává, že bude vypořádán v normálním průběhu provozního cyklu
- je držen zejména za účelem obchodování s ním
- je splatný do 12 měsíců od rozvahového dne
- podnik nemá bezpodmínečně právo odložit splatnost závazku na dobu delší než 12 měsíců od rozvahového dne.

Všechny ostatní závazky by měly být klasifikovány jako dlouhodobé.

Standard vyžaduje, aby následující položky byly v rozvaze zveřejněny samostatně:

- budovy, pozemky a movité věci
- investice do nemovitostí
- nehmotný majetek
- finanční aktiva
- investice účtované podle ekvivalenční metody
- biologická aktiva
- zásoby
- aktiva držena k prodeji

- pohledávky z obchodního styku a ostatní pohledávky
- hotovost a peněžní ekvivalenty
- obchodní a ostatní závazky
- rezervy
- finanční závazky (bez položek vykázaných mezi obchodními a ostatními závazky a rezervami)
- daňové závazky a pohledávky (splatné a odložené)
- závazky držené k prodeji
- nekontrolní podíly vykázané v rámci vlastního kapitálu
- vlastní kapitál a fondy

Součástí rozvahy nebo přílohy nebo výkazu o změnách ve vlastním kapitálu je i:

- členění vlastního kapitálu na základní kapitál, emisní ážio, fondy a hospodářský výsledek
- počet schválených akcií
- počet emitovaných a plně splacených akcií, a emitovaných, ale nesplacených akcií
- nominální hodnota
- analýza změny počtu akcií v oběhu na začátku a konci období
- práva, preference a omezení spojená s danou třídou (např. týkající se výplaty dividend a rozdělení kapitálu)
- vlastní akcie (tzn. akcie podniku držené podnikem nebo dceřinou či přidruženou společností)
- akcie rezervované pro emisi v souladu s opcemi a smlouvami na prodej akcií (včetně termínů a částek)

4.5 OPTIMÁLNÍ KAPITÁLOVÁ STRUKTURA

teoreticky lze stanovit optimální kapitálovou (finanční) strukturu (optimální zadluženost) jako minimum celkových nákladů na podnikový kapitál (Weighted Average Cost of Capital – WACC). Celkové náklady na kapitál se vyjádřené v procentech se vypočtou takto:

$$k_o(\text{WACC}) = k_d \times (1-t) \times D/C + k_e \times E/C$$

- k_o = náklady na celkový kapitál v %
- k_d = náklady na cizí kapitál (na dluh) před zdaněním zisku v %
- t = míra zdanění zisku vyjádřená desetinným číslem
- k_e = náklady na vlastní kapitál po zdanění zisku v %
- C = celkový kapitál (celková tržní hodnota firmy) v Kč
- E = tržní hodnota vlastního kapitálu v Kč
- D = tržní hodnota cizího kapitálu v Kč

Struktura finančních zdrojů může být podrobnější, např. o prioritní akcie. Při optimalizaci míry zadluženosti se vychází z toho že:

- Cizí kapitál je levnější než vlastní – je to proto, že vlastní kapitál nese největší riziko a odměna za jeho vlastnictví, tj. dividenda se vytváří ze zisku po zdanění.

- S růstem zadluženosti roste i úroková míra – roste riziko pro banku a větší riziko vyžaduje vyšší výnosnost
- S růstem zadluženosti roste také požadavek akcionářů na vyšší dividendy
- Substitute vlastního kapitálu dluhem přináší zlevnění nákladů na celkový kapitál až do určité míry zadluženosti, potom tyto náklady začnou růst.

Určit optimální stupeň zadluženosti i optimální strukturu dluhů (krátkodobé, dlouhodobé) je v praxi obtížné. Lze odvodit pouze všeobecné pravidlo: dluh je účelné zvýšit, když vyšší zadluženost zvyšuje majetek akcionářů (tj. působí finanční páka)